

Рэкамендацыя CM/Rec(2012)7

Камітэта міністраў дзяржавам-членам аб адказнасці органаў дзяржаўнага кіравання за забеспячэнне акадэмічнай свабоды і інстытуцыйнай аўтаноміі

(Прынята Камітэтам міністраў 20 чэрвеня 2012 г. на 1146-м пасяджэнні намеснікаў міністраў)

Камітэт міністраў, у адпаведнасці з умовамі Артыкула 15.b Статута Савета Еўропы,

Улічваючы, што акадэмічная свабода і інстытуцыйная аўтаномія з'яўляюцца неад'емнымі каштоўнасцямі вышэйшай адукацыі, якія маюць прынцыповае значэнне для агульных каштоўнасцяў і мэтай Савета Еўропы: дэмакратыі, правоў чалавека і вяршэнства закона;

Прымаючы пад увагу Канвенцыю аб абароне правоў чалавека і асноўных свабод (ETS№ 5) і Усеагульную дэкларацыю правоў чалавека (1948 г.);

Прымаючы пад увагу Еўрапейскую культурную канвенцыю (ETS № 18);

Прымаючы пад увагу Канвенцыю аб прызнанні кваліфікацый, якія адносяцца да вышэйшай адукацыі ў Еўрапейскім рэгіёне (ETS № 165), і дадаткі да яе;

Прымаючы пад увагу Вялікую Хартыю ўніверсітэтаў, прынятую еўрапейскімі ўніверсітэтамі ў Балоны ў 1988 г.;

Прымаючы пад увагу Еўрапейскую прастору вышэйшай адукацыі (ЕПВА) і яе ключавыя дакументы: Сарбонскую сумесную дэкларацыю, прынятую 25 мая 1998 г. у Парыжы міністрамі адукацыі Германіі, Італіі, Злучанага Каралеўства і Францыі; Сумесную Дэкларацыю еўрапейскіх міністраў адукацыі, падпісаную ў Балоны 19 чэрвеня 1999 г.; камюніке, прынятыя па выніках канферэнцый міністраў адукацыі ў Празе 19 мая 2001 г., у Берліне 19 верасня 2003 г., у Бергене 20 мая 2005 г., у Лондане 18 мая 2007 г., у Лёвене/Новым Лёвене 29 красавіка 2009 г., а таксама Будапешцка-Венскую дэкларацыю аб Еўрапейскай прасторы вышэйшай адукацыі ад 12 сакавіка 2010 г.;

Прымаючы пад увагу “Сусветную дэкларацыю аб вышэйшай адукацыі для 21-га стагоддзя: падыходы і практычныя меры” ЮНЕСКА (1998 г.);

Прымаючы пад увагу камюніке, прынятае па выніках Сусветнай канферэнцыі ЮНЕСКА па вышэйшай адукацыі “Новая дынаміка развіцця вышэйшай адукацыі і даследаванняў з мэтай сацыяльных зменаў і развіцця” 8 ліпеня 2009 г. у Парыжы;

Прымаючы пад увагу Рэкамендацыю Rec(98)3 Камітэта міністраў дзяржавам-членам аб доступе да вышэйшай адукацыі;

Прымаючы пад увагу Рэкамендацыю Rec(2000)8 Камітэта міністраў дзяржавам-членам аб даследчыцкай місіі ўніверсітэтаў;

Прымаючы пад увагу Рэкамендацыю Rec(2000)12 Камітэта міністраў дзяржавам-членам аб грамадскіх навукх і праблемах пераходнага перыяду;

Прымаючы пад увагу Рэкамендацыю Rec(2002)6 Камітэта міністраў дзяржавам-членам аб прынцыпах вышэйшай адукацыі адносна навучання на працягу ўсяго жыцця;

Прымаючы пад увагу Рэкамендацыю Rec(2004)4 Камітэта міністраў дзяржавам-членам аб Еўрапейскай канвенцыі па правах чалавека ва ўніверсітэцкай адукацыі і прафесійным навучанні;

Прымаючы пад увагу Рэкамендацыю Rec(2005)13 Камітэта міністраў дзяржавам-членам аб кіраўніцтве ўніверсітэцкай спадчынай;

Прымаючы пад увагу Рэкамендацыю Rec(2006)9 Камітэта міністраў дзяржавам-членам аб прыёме, правах і абавязках студэнтаў-мігрантаў і супрацоўніцтве з краінамі паходжання;

Прымаючы пад увагу Рэкамендацыю CM/Rec(2007)6 Камітэта міністраў дзяржавам-членам аб публічнай адказнасці адносна вышэйшай адукацыі і даследаванняў;

Прымаючы пад увагу Рэкамендацыю CM/Rec(2010)7 Камітэта міністраў дзяржавам-членам аб Хартыі Савета Еўропы аб выхаванні дэмакратычнай грамадзянскасці і адукацыі ў сферы правоў чалавека;

Прымаючы пад увагу Рэкамендацыю Парламенцкай асамблеі 1762 (2006 г.) аб “Акадэмічнай свабодзе і ўніверсітэцкай аўтаноміі”;

З улікам вынікаў і рэкамендацый Еўрапейскага года грамадзянскасці праз адукацыю (2005 г.);

Улічваючы, што вышэйшая адукацыя служыць розным мэтам: падрыхтоўцы да дзейнасці на рынку працы, падрыхтоўцы да жыцця ў якасці актыўных грамадзян у дэмакратычных грамадствах, асабістаму развіццю, а таксама развіццю і падтрымцы – шляхам выкладання, навучання і правядзення даследаванняў – перадавой, усеахопнай і разнастайнай базы ведаў;

Улічваючы, што вышэйшая адукацыя і даследаванні з’яўляюцца сферай публічнай адказнасці;

Улічваючы, што дзяржавы-члены нясуць адказнасць за арганізацыю і змест сваіх сістэм вышэйшай адукацыі;

Улічваючы, што вышэйшая адукацыя мае істотнае значэнне для развіцця і падтрымкі дэмакратычнай культуры і неабходна для

фарміравання дэмакратычных грамадстваў, а таксама для забеспячэння сацыяльнай кансалідацыі еўрапейскіх грамадстваў;

Улічваючы, такім чынам, што стварэнне і падтрымка неабходнага асяроддзя і рамкавых умоў для забеспячэння інстытуцыйнай аўтаноміі і акадэмічнай свабоды з'яўляецца ў першую чаргу сферай адказнасці органаў дзяржаўнага кіравання;

Улічваючы, акрамя таго, што акадэмічная свабода і інстытуцыйная аўтаномія маюць прынцыповае значэнне для таго, каб вышэйшая адукацыя магла выконваць свае разнастайныя функцыі ў зменлівых сучасных грамадствах,

Рэкамендуе ўрадам дзяржаў-членаў:

1. пры фарміраванні палітыкі ў сферы вышэйшай адукацыі ўлічваць прынцыпы і палажэнні, пералічаныя ў дадатку да гэтага дакумента, і азнаёміць з указанымі прынцыпамі і палажэннямі зацікаўленыя кампетэнтныя органы для таго, каб іх можна было прыняць пад увагу і ўлічыць;
2. садзейначаць імплементацыі дадзеных прынцыпаў і палажэнняў мясцовымі і рэгіянальнымі органамі дзяржаўнага кіравання, а таксама інстытутамі вышэйшай адукацыі ў межах, зададзеных аўтаноміяй такіх інстытутаў;
3. забяспечыць максімальна шырокае распаўсюджванне дадзенай рэкамендацыі сярод усіх асоб і арганізацый, якія маюць дачыненні да вышэйшай адукацыі;

Прапануе генеральнаму сакратару Савета Еўропы ва ўсталяваным парадку перадаць гэтыя рэкамендацыі ўрадам тых дзяржаў-удзельніц Еўрапейскай культурнай канвенцыі, якія не з'яўляюцца членамі Савета Еўропы.

Дадатак да Рэкамендацыі CM/Res(2012)7

I. Прадмет і азначэнні

1. Гэта рэкамендацыя закранае ролю і адказнасць органаў дзяржаўнага кіравання за прасоўванне інстытуцыйнай аўтаноміі і акадэмічнай свабоды ў якасці неад'емных элементаў нацыянальных сістэм адукацыі і еўрапейскай вышэйшай адукацыі, а таксама ў якасці асноўных каштоўнасцяў ЕПВА.

2. Прымаючы пад увагу разнастайнасць еўрапейскіх сістэм вышэйшай адукацыі і змены ў кантынгенце студэнтаў у сувязі з ростам іх колькасці, узроставага дыяпазону, запатрабаванняў і чаканняў, органам дзяржаўнага кіравання належыць ствараць умовы для павышэння публічнай адказнасці ў адносінах да вышэйшай адукацыі, а таксама публічнай адказнасці вышэйшай адукацыі.

3. Усе азначэнні даюцца для мэтай гэтай рэкамндацыі. У нацыянальным і іншых кантэкстах дадзеныя азначэнні могуць мець розныя значэнні.

Тэрміны “публічная адказнасць”, “орган дзяржаўнага кіравання” ўжываюцца згодна з азначэннямі Рэкамендацыі СМ/Рес(2007)6 Камітэта міністраў дзяржавам-членам аб публічнай адказнасці ў адносінах да вышэйшай адукацыі і даследаванняў.

4. Акадэмічная свабода і інстытуцыйная аўтаномія з’яўляюцца фундаментальнымі каштоўнасцямі вышэйшай адукацыі і служаць развіццю дэмакратычных грамадстваў. Тым не менш, гэтыя каштоўнасці не з’яўляюцца абсалютнымі і залежаць ад балансу, які можа забяспечвацца толькі ў выніку падрабязных абмеркаванняў і кансультацый паміж органамі дзяржаўнага кіравання, інстытутамі вышэйшай адукацыі, студэнцка-выкладчыцкай супольнасцю і іншымі стэйкхолдарамі.

5. Акадэмічная свабода павінна гарантаваць права інстытутаў і асобных грамадзян на атрыманне абароны ад знешняга ўмяшальніцтва з боку дзяржаўных органаў ці іншых суб’ектаў. Гэта з’яўляецца неабходнай умовай для пошуку ісціны як акадэмічнымі кадрамі, так і студэнтамі. Дадзеная ўмова павінна дзейнічаць на ўсёй тэрыторыі Еўропы. Выкладчыкі і ці студэнты павінны быць свабодныя ў пытаннях выкладання, навучання і правядзення даследаванняў і не баяцца дысцыплінарных мер, звальнення/выключэння або іншага пакарання.

6. У шырокім сэнсе інстытуцыйная аўтаномія мае на ўвазе аўтаномію выкладання і правядзення даследаванняў, а таксама фінансавую, арганізацыйную і кадравую аўтаномію. Інстытуцыйная аўтаномія павінна стаць дынамічным паняццем, якое фарміруецца з улікам перадавога вопыту.

II. Агульныя прынцыпы

7. Органам дзяржаўнага кіравання належыць ствараць умовы для забеспячэння акадэмічнай свабоды і інстытуцыйнай аўтаноміі і ажыццяўляць заўсёдны маніторынг рэалізацыі гэтых фундаментальных правоў, стымулючы прыняцце ўстойлівых доўгатэрміновых стратэгий у сферы вышэйшай адукацыі. Адказнасць органаў дзяржаўнага кіравання павінна быць дакладна сфармулявана ў адносінах да іх розных функцый. Для забеспячэння акадэмічнай свабоды і інстытуцыйнай аўтаноміі неабходна, каб органы дзяржаўнага кіравання распрацавалі палітыку, якая прадугледжвае прыняцце пазітыўных мер у пэўных галінах, у прыватнасці прыняцце рамкі кваліфікацый і забеспячэнне знешніх гарантый якасці, утрымліваючыся ад умяшальніцтва ў іншыя галіны, напрыклад, адмаўляючыся ад падрабязных дырэктыўных указанняў адносна навучальных планаў і праграм навучання, а таксама ад рэгулявання ўнутранага інстытуцыйнага ўдасканалення якасці.

8. Інстытуцыйная аўтаномія не павінна ўшчамляць акадэмічную свабоду выкладчыцкага складу і студэнтаў. Органам дзяржаўнага кіравання належыць ствараць умовы, заснаваныя на даверы і павазе ўнутры

акадэмічнай супольнасці. Толькі ў атмасферы даверу вышэйшая адукацыя можа служыць інтарэсам адкрытых дэмакратычных грамадстваў і стымуляваць іх развіццё дзякуючы свабодзе думкі, крытычнаму і творчаму мысленню.

9. Органы дзяржаўнага кіравання выконваюць свае абавязкі адносна забеспячэння акадэмічнай свабоды і інстытуцыйнай аўтаноміі галоўным чынам на ўзроўні вышэйшай адукацыі. Нягледзячы на тое, што дзяржавы-члены адказваюць за арганізацыю і змест сваіх сістэм адукацыі і што гэты працэс патрабуе вядзення дыялогу паміж інстытутамі вышэйшай адукацыі, студэнтамі і выкладчыкамі, а таксама органамі дзяржаўнага кіравання, у дадзенай рэкамендацыі пералічаны прынцыпы, якіх належыць прытрымлівацца незалежна ад таго, якім чынам арганізаваны сістэмы адукацыі, і якія прымяняюцца адносна ўсіх інстытутаў вышэйшай адукацыі – дзяржаўных і прыватных, камерцыйных і некамерцыйных.

III. Заканадаўчыя механізмы

10. Органам дзяржаўнага кіравання належыць садзейнічаць вядзенню бесперарыўнага дыялогу аб будучыні вышэйшай адукацыі, у прыватнасці, з інстытутамі вышэйшай адукацыі, студэнтамі і выкладчыкамі, а таксама з іншымі стэйкхолдарамі з мэтай выпрацоўкі ўзгодненых стратэгий з улікам міжнародных падзей, разнастайнасці інстытутаў вышэйшай адукацыі, сацыяльных змен і розных мэт вышэйшай адукацыі. Пры распрацоўцы стратэгий органам дзяржаўнага кіравання належыць устрымлівацца ад прымянення дырэктыўных указанняў у адносінах інстытутаў вышэйшай адукацыі і пры вызначэнні ролі вышэйшай адукацыі ў рэалізацыі стратэгий выкарыстоўваць меры стымулявання і дыялогу.

11. Пры распрацоўцы заканадаўчых нормаў і палітыкі ў іншых сферах публічнай адказнасці органам дзяржаўнага кіравання належыць улічваць прынцыпы акадэмічнай свабоды і інстытуцыйнай аўтаноміі. Такім чынам, органам дзяржаўнага кіравання належыць гарманічна спалучаць неабходнасць прымянення агульных нормаў і правілаў для абароны грамадзян і забеспячэння эфектыўнага дзяржаўнага кіравання з прынцыпамі акадэмічнай свабоды і інстытуцыйнай аўтаноміі. Пры ажыццяўленні маніторынгу наступстваў рэалізацыі прававых нормаў належыць улічваць розныя спосабы рэгулявання статусу акадэмічных кадраў незалежна ад таго, з'яўляюцца яны дзяржаўнымі служачымі ці не з'яўляюцца такімі.

12. Органы дзяржаўнага кіравання і іншыя стэйкхолдары ў структурах і механізмах кіравання вышэйшай адукацыяй павінны паважаць прынцыпы акадэмічнай свабоды і інстытуцыйнай аўтаноміі. Атрыманне і

прымяненне ведаў не павінна залежаць ад палітычных, эканамічных, сацыяльных і іншых інтарэсаў. Органам дзяржаўнага кіравання належыць садзейнічаць фарміраванню калегіяльнага асяроддзя ўзаемнай павягі і пачуцця далучанасці пры належнай павазе вядучай ролі інстытутаў.

13. У межах заканадаўчых механізмаў органам дзяржаўнага кіравання належыць садзейнічаць развіццю гнуткіх і ўзважаных адміністрацыйных падыходаў і прымяняць заканадаўчыя механізмы на грунце дынамічных прадуманых метадык, адаптаваных да рэальнай дзейнасці.

IV. Працоўнае асяроддзе

14. Органам дзяржаўнага кіравання належыць ствараць і падтрымліваць неабходныя ўмовы для рэалізацыі права на спрыяльнае працоўнае асяроддзе. З гэтай мэтай неабходна садзейнічаць імплементацыі належных этычных стандартаў, распрацаваных інстытутамі ў адпаведнасці з агульнымі сістэмнымі прынцыпамі. Органам дзяржаўнага кіравання таксама належыць перагледзець меры па барацьбе з карупцыяй, каб забяспечыць адпаведныя прававыя ўмовы і ў той жа час садзейнічаць распрацоўцы належных мер у гэтай сферы на інстытуцыйным узроўні.

15. Органы дзяржаўнага кіравання павінны несці адказнасць за забеспячэнне роўных магчымасцяў доступу да вышэйшай адукацыі і завяршэння яе, выкарыстанне іншых мер па барацьбе з дыскрымінацыяй адносна выкладчыцкага складу і студэнтаў, а таксама атрымання і прымянення ведаў.

16. Органам дзяржаўнага кіравання належыць палепшыць доступ да вынікаў даследаванняў, бо даследаванні і веды з'яўляюцца нашай агульнай спадчынай.

V. Фінансаванне вышэйшай адукацыі

17. Фінансавая аўтаномія з'яўляецца ключавой умовай забеспячэння інстытуцыйнай аўтаноміі. Неабходна, каб органы дзяржаўнага кіравання неслі істотную адказнасць за фінансаванне вышэйшай адукацыі і даследаванняў і паляпшэнне доступу да іх; садзейнічалі фінансаванню і забеспячэнню рэсурсамі з іншых законных крыніц. Незалежна ад крыніц даходу інстытутам вышэйшай адукацыі павінна быць дадзена магчымасць распараджацца і кіраваць сваімі фінансавымі сродкамі ў адпаведнасці з прыярытэтамі, усталяванымі іх асабістымі органамі кіравання, законам і іншай нарматыўна-прававой базай, распрацаванай органамі дзяржаўнага кіравання.

18. Органам дзяржаўнага кіравання належыць прымаць неабходныя меры для забеспячэння адпаведнасці фінансавання вышэйшай адукацыі з дзяржаўных крыніц, незалежна ад схем фінансавання, мэтам дзейнасці і запатрабаванням арганізацый-фундатараў.

19. Агульныя заканадаўчыя механізмы па фінансаванні вышэйшай адукацыі павінны забяспечваць павышэнне празрыстасці і даваць дакладныя нормы, якія будуць папярэджваць магчымыя пагрозы акадэмічнай свабодзе і інстытуцыйнай аўтаноміі ў выніку рэалізацыі схем фінансавання, незалежна ад крыніцы фінансавання.

20. Органам дзяржаўнага кіравання належыць садзейнічаць таму, каб інстытуты вышэйшай адукацыі пры вызначэнні сваіх прыярытэтаў улічвалі неабходнасць выкладання і правядзення даследаванняў па шырокім спектры дысцыплін, а таксама на міждысцыплінарным узроўні. Гэта датычыцца правядзення даследаванняў, якія маюць вялікае значэнне для развіцця стратэгіі развіцця дэмакратыі і культурнай разнастайнасці і/ці спецыяльных стратэгіі развіцця, асабліва пры адсутнасці магчымасцяў іх фінансавання з іншых крыніц.

VI. Адказнасць за стварэнне сістэмных рамкавых умоў

21. Неабходна, каб органы дзяржаўнага кіравання неслі выключную адказнасць за забеспячэнне рамкавых умоў, у якіх функцыянуюць інстытуты вышэйшай адукацыі і праводзяцца даследаванні. Нацыянальныя рамкі кваліфікацый і механізмы забеспячэння якасці павінны адпавядаць прынцыпам акадэмічнай свабоды і інстытуцыйнай аўтаноміі і ўлічваць базавыя каштоўнасці і разнастайныя мэты вышэйшай адукацыі.

22. Органам дзяржаўнага кіравання таксама належыць ажыццяўляць маніторынг крыніц фінансавання інстытутаў вышэйшай адукацыі і магчымыя парушэнні акадэмічнай свабоды і інстытуцыйнай аўтаноміі. Органам дзяржаўнага кіравання належыць іграць галоўную каардынацыйную ролю ў забеспячэнні празрыстай (траспарэнтнай) інфармацыяй аб сістэмах вышэйшай адукацыі і інструкцый у адносінах інфармавання аб асобных праграмах і прапановах у сферы вышэйшай адукацыі.

VII. Інтэрнацыяналізацыя

23. Органам дзяржаўнага кіравання, інстытутам вышэйшай адукацыі і стэйкхолдарам належыць разглядаць ролю і мэты вышэйшай адукацыі ў максімальна шырокім міжнародным кантэксце. Органам дзяржаўнага кіравання належыць садзейнічаць імплементацыі міжнародных стратэгіі і дакументаў, якія прадугледжваюць забеспячэнне інстытуцыйнай аўтаноміі і акадэмічнай свабоды. Гэтыя прынцыпы павінны паважацца і ў міжнародных пагадненнях аб супрацоўніцтве. На гэтых дзвюх базавых каштоўнасцях заснавана еўрапейскае вымярэнне вышэйшай адукацыі, увасобленае ў ЕПВА.